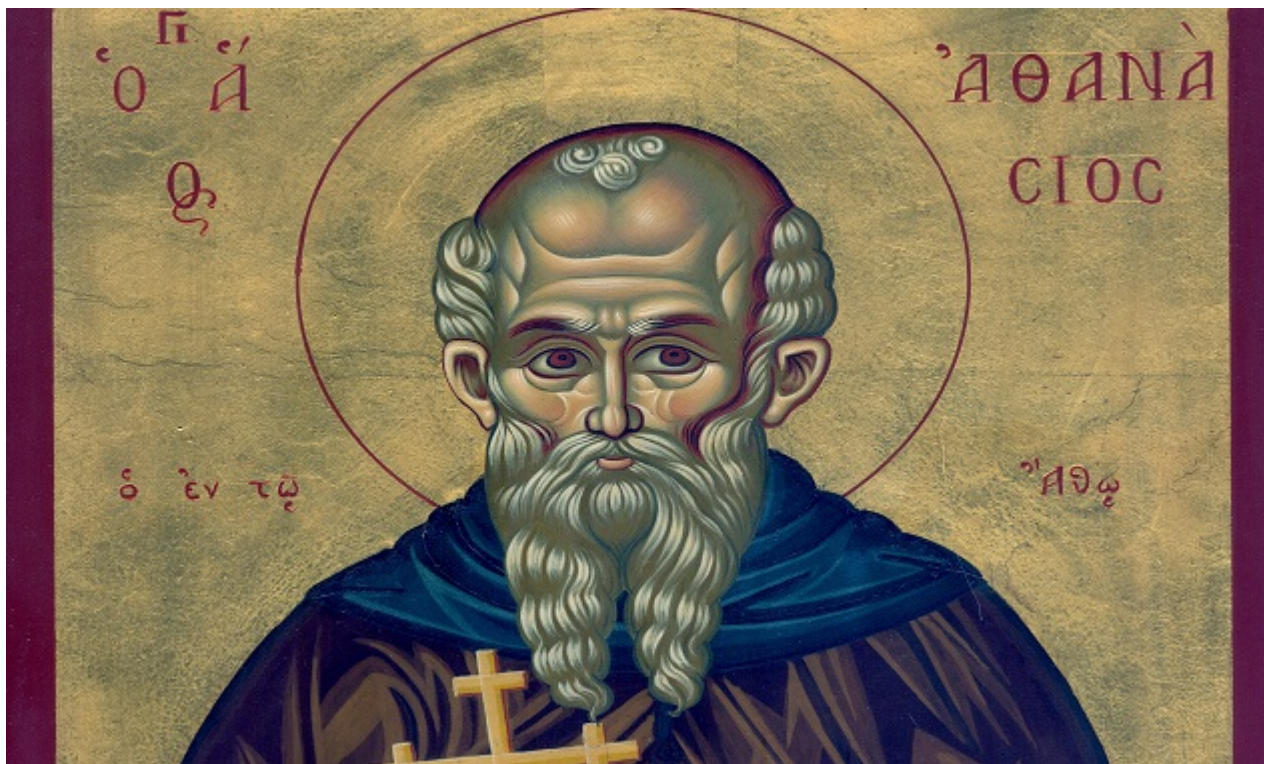

Ο άγιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο Άγιος Αθανάσιος, όπως αναφέρεται στον κατά πλάτος βίο του, κατήγετο από τα μέρη της Ανατολής, από την Τραπεζούντα. Μόλις ετελείωσε την έξωθεν παιδεία – ήτο φιλόλογος – ελκυσθείς υπό της Θείας Χάριτος, εγκατέλειψε τα εγκόσμια και προσεχώρησε στο μοναχισμό από νεαράς ηλικίας, υπό την πρόνοια του κατά σάρκα θείου του, του οσιωτάτου πατρός Μιχαήλ του Μαλεήνου.

Όταν κάποτε, επεσκέφθησαν οι νεαροί στρατηγοί Νικηφόρος και Λέων, οι

διαδραματίσαντες μετέπειτα σπουδαίο ρόλο στην Βυζαντινή Αυτοκρατορία, τον όσιο Μιχαήλ το Μαλεήνο, τον πνευματικό πατέρα του Αγίου Αθανασίου, για να εξομολογηθούν, ο Όσιος Μιχαήλ τους οδήγησε στο μέρος όπου ησύχαζε ο Άγιος Αθανάσιος, τριακοντούτης τότε, λέγοντάς τους ότι θέλει να τους επιδείξει ένα θησαυρό. Και μετά την συνάντηση και συνομιλία πού είχαν μαζί του, εθαύμασαν, διότι πραγματικά επρόκειτο περί ενός μεγάλου θησαυρού.

Από τότε έλαβαν εντολή «αυτώ τούτω τω μοναχώ αναθέσθαι τους λογισμούς διά βίου παντός». Έκτοτε συνέχισαν οι δυο μεγάλοι άνδρες να έχουν ως πνευματικό οδηγό τον Όσιο Αθανάσιο, έως τέλους του βίου τους. Με τον Νικηφόρο δε τόσο συνεδέθησαν, ώστε έδωσαν αμοιβαία υπόσχεση να ζήσουν πάντοτε μαζί σαν μοναχοί.

Η υπόσχεση εκ μέρους του Νικηφόρου παρέμεινε ατελής, διότι ως στρατηγός εκλήθη να απελευθερώσει την Κρήτη από τους πειρατές, ύστερα όμως εβασίλευσε διά της βίας και εδολοφονήθη, χωρίς να κατορθώσει να φυλάξει την υπόσχεσή του. Δεν έπαυσε όμως να προνοεί της Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Αθανασίου.

Ο Όσιος Αθανάσιος, φεύγοντας από τα μέρη της Βιθυνίας, έρχεται στον Άθωνα. Επισκεφθείς τις Καρυές, κέντρο της τότε μοναστικής ζωής, δεν απεκάλυψε ποίος ήτο, αλλά προσποιήθηκε τον αγράμματο και τον αγροίκο. Πολλές φορές ο Γέροντάς του προσπαθούσε να του μάθη το αλφάβητο, για να διαβάσει την ακολουθία του. Αυτός όμως προσποιείτο ότι δεν έχει τέτοια ικανότητα προς μάθηση. Στους γέροντες του Πρωτάτου πού παρακινούσαν τον γέροντα να μάθει τον υποτακτικό του γράμματα, απαντούσε με απλότητα, ότι είναι στενοκέφαλος και δεν μπορεί να μάθει.

Τέλος όμως, απεκαλύφθη ποίος ήτο, από αυτούς που τον γνώριζαν και αναγκάσθηκε να ομολογήσει ότι ήτο ο περιβόητος Αθανάσιος. Εφ' όσον πλέον έγινε γνωστός και δεν μπορούσε να συνεχίσει στην αφάνεια που τόσο αγαπούσε, ξεκίνησε περιερχόμενος το Άγιο Όρος, αναζητώντας κατάλληλο τόπο. Έφθασε μέχρι τα ανατολικότερα μέρη του Όρους, στα λεγόμενα Μελανά, όπου στην αρχή έμεινε για λίγο διάστημα εις ένα σπήλαιο διά ησυχαστική ζωή. Μετά όμως, επιμόνως παρακινούμενος από τον Νικηφόρο, άρχισε την ανέγερση της Λαύρας. Πριν όμως καλά-καλά τελειώσει η ανοικοδόμηση της Μονής, ήλθε είδηση στον Άγιο, ότι ο Νικηφόρος έγινε αυτοκράτωρ. Με πολλή λύπη τότε ο Άγιος, διότι αυτό σήμαινε την εκ μέρους του Νικηφόρου αθέτηση της υποσχέσεώς του που είχε δώσει στον Θεό να γίνει μοναχός, αλλά και από ταπείνωση, μισοδοξία και αγάπη προς την ησυχία, εγκαταλείπει την Λαύρα, στέλλει στον Νικηφόρο μία ελεγκτική επιστολή και με ένα μαθητή του, τον Αντώνιο, αναχωρεί για την Κύπρο. Ευρισκόμενος όμως στην Κύπρο λαμβάνει πληροφορία από τον Θεό να γυρίσει

πίσω, να αποτελειώσει το έργο του. Γυρίζει λοιπόν πάλι πίσω και συνεχίζει το προηγούμενό του έργο. Και οικοδομώντας την Λαύρα ο Άγιος, έγινε στυλοβάτης της Αθωνικής μοναστικής ζωής.

Κατόρθωσε να φέρει τα διάφορα μονήδρια, Σκήτας, και ησυχαστήρια που ήσαν σε μια κατάσταση απομονώσεως, σε κοινωνία μεταξύ τους, αλλά και με τους ιδικούς του μαθητάς, που ευρίσκοντο εντός της Μονής. Έτσι σιγά-σιγά ήρχοντο και υπετάσσοντο εις αυτόν. Έμεναν φυσικά στα ησυχαστήρια τους, αλλά πνευματικά εξηρτώντο από αυτόν. Και τότε πραγματικά προεκάλεσε την μεγάλη αυτή ισορροπία, επάνω στην οποία συνίσταται, εάν θέλωμε να είμεθα ειλικρινείς, η μακροβιότης του Αθωνικού μοναχισμού. Γι' αυτό και δικαίως πρέπει να ονομάζεται ο αναντικατάστατος, τρόπον τινά, ρυθμιστής, ηγούμενος και κυβερνήτης του Αθωνικού μοναχισμού. Επέτυχε, όπως είπα, το απρόσιτο, το διχασμένο και το μεμονωμένο των Πατέρων μέσα στον Άθωνα, να το ενώσει υπό μίαν γνώμη, να αποδώσει την ελευθερία στην προσωπικότητα, να πείσει τον καθένα ότι μπορεί να γίνει μοναχός τηρώντας κατά δύναμη την Πατερική φιλοσοφία. Και εφήρμοσε πραγματικά το παρεμφερές ρήμα του Παύλου: «ο διακονών εν τη διακονία, ο προϊστάμενος εν σπουδή» και τρόπον τινά, «ο ησυχάζων εν τη νήψει».

Γι' αυτό για μας τους αγιορείτας μοναχούς, ο Όσιος Αθανάσιος, δεν είναι ένας απλός Άγιος, από τους τόσους πολλούς, αλλά είναι κατ' εξαίρεση ο πνευματικός Πατήρ πάντων. Στην προσωπικότητά του, στην πατρική του στοργή και πρόνοια, στην πεφωτισμένη του διάνοια, στην διακριτικότητά του, ευρίσκει ο κάθε ένας από μάς, εις όλας τας γενεάς, αυτό που του αναλογεί και μπορεί κάλλιστα και απρόσκοπτα να συνεχίζει την πορεία του με την μακαρία ελπίδα ότι επιτυγχάνει στην μοναστική ζωή.

Δύο πράγματα χαρακτηρίζουν κατ' εξαίρεση τον μεγάλο αυτό φωστήρα. Το μεν ένα είναι η άκρα φιλοπονία, η συνεχής άρση του σταυρού, την οποία θεωρεί ως το πλέον απαραίτητο στοιχείο, ως την σπονδυλική στήλη της μοναστικής αγωγής. Μέσον ως επί το πλείστον, της ησυχαστικής αγωγής, την οποία συνέχιζε από την αρχή πριν να αναλάβει τις μεγάλες του ευθύνες. Τόσο δε εθέλγετο από την ασκητική διάθεση που πολλάκις παρεπονείτο ότι, χωρίς να είναι ο πόθος του αυτός, εμβήκε σε τόσες κοινωνικές μέριμνες, του μοναστικού φυσικά ιδιώματος. Και επιθυμούσε διακαώς να ευρεθεί πάλι χωρίς μέριμνες, και να συνεχίσει κατά τον πόθο του, κατά μόνας την ησυχαστική ζωή, την οποία πολλές φορές εφήρμοζε στο σπήλαιό του, που ευρίσκεται έξωθεν προς τα νοτιοανατολικά μέρη της Λαύρας, στην λεγομένη Βίγλαν.

Το δεύτερο είναι το στοιχείο της αγάπης, τη κοινωνικότητας και της αλληλεγγύης. Αν και ευρίσκετο ως προς τον εαυτό του αυστηρότατος ασκητής και

φιλοπονώτατος, ως προς τον πλησίον του ήτο πάντοτε φιλόστοργος και πλήρης αγάπης. Και η πολλή του αγάπη και στοργή, πραγματικά συνέδεσε και συνεχίζει να συνδέει τον Αθωνικό μοναχισμό και αυτό πιστεύουμε θα συνεχιστεί έως της συντέλειας, από όσα αποδεικνύει η θεία πρόνοια, μέσω της ακοιμήτου πρεσβείας του μεγάλου τούτου φωστήρος. Φυσικά αν επιχειρήσουμε εμείς να τον περιγράψουμε, θα τον μειώσουμε. Αλλά τα ελάχιστα τούτα, σαν ένα χρέος απαραίτητο τα αναφέραμε, για να αφυπνίσουμε ο καθένας τον εαυτό μας και να μιμηθούμε κάτι από τις ποικίλες και πολλαπλές του αρετές. Τόση ήτο η πρόνοιά του στο να στηρίζει το ποίμνιό του ούτως ώστε εκάθητο στο αριστερό μέρος του Αγίου Βήματος και κατά την ώρα της ακολουθίας ακόμη, εδέχετο εκεί προς εξομολόγηση τους αδελφούς, όχι μόνο της μονής του, αλλά και πολλούς άλλους.

Μέσα στο πανελεύθερο πνεύμα της πατρικής του στοργής, για να αναπαύσει όλες τις φυσιογνωμίες και να αυταρκέσει εις όλους τους χαρακτήρες, και στους πλέον αδυνάτους και στους πλέον ισχυρούς, δεν παραμέλησε να χρησιμοποιήσει και την ανθρώπινη γνώση, μέσα στην εφευρετικότητα, στο να μεταβάλει και να κάνει ανετότερη τη ζωή, ούτως ώστε και οι ασθενέστεροι και αδύνατοι στο χαρακτήρα να καυχώνται για την μοναστική τους ιδιότητα, και να μην αποθαρρύνονται. Εδημιούργησε, μέσα στην ευρύτητα της πατρικής του προνοίας, ένα πρόγραμμα, που τότε όχι μόνο δεν υπήρχε, αλλά και κατά τα έθιμα του απομονωμένου τρόπου της μοναστικής ζωής στον Άθωνα, εθεωρείτο ως κατακριτέο.

Κατασκεύασε λιμάνια, δρόμους, αποθήκες, αμπελώνες, κήπους και οτιδήποτε άλλο μπορούσε να προκαλέσει μέσα στα επιτρεπτά μέσα, την στοιχειώδη άνεση εις όλους τους ανθρώπους, που μπορούσαν και ήθελαν να γίνουν μοναχοί. Αλλά τούτο δημιούργησε παρεξηγήσεις και όπως αναφέρεται στον βίο του, θεωρήθηκε ως «εισάγων καινά δαιμόνια»· εν συνεχεία συκοφαντήθηκε και κινήθηκε εναντίον του η διοικητική αρχή του Αγίου Όρους. Επρόκειτο δε να τον δικάσουν, διότι δήθεν παραβίασε τα προγράμματα και τον τύπο της ησυχίας των Πατέρων. Τότε ακριβώς επενέβη προσωπικά η Δέσποινά μας Θεοτόκος και αυτούς μεν καθησύχασε, αυτόν δε ενεθάρρυνε να συνέχιση και να μην ολιγοψυχήσει και εγκαταλείψει το έργο του.

Στις παρουσιαζόμενες μάλιστα δυσχέρειες, όταν οικονομικώς δεν μπορούσε να φέρει εις πέρας το τεράστιο έργο το οποίο ξεκίνησε, τότε παρίστατο η Δέσποινά μας, και του έδιδε θάρρος. Τόσο δε οι υποσχέσεις Της ήταν ζωντανές, αισθητές και βέβαιες, ώστε κάποτε, όταν δεν υπήρχε πλέον τίποτε μέσα στην αποθήκη και μέσα στο οικονομείο, παρουσιάσθηκε μόνη Της και είπε ότι, «εγώ θα είμαι η οικονόμος της Μονής πλέον, για να μην έχετε μέριμνα». Και πράγματι, πολλές φορές έδωσε την ευλογία Της και γέμισαν πάλι οι αποθήκες τρόφιμα, σε μια δυσχέρεια όπου οι πολλοί εργάτες και το πλήθος και οι μοναχοί δεν μπορούσαν να

αυταρκέσουν.

Και έκτοτε η Αγιωτάτη αυτή Μονή δεν έχει ποτέ οικονόμο, όπως είναι το σύστημα των Μονών, αλλά παραοικονόμο. Και μία των εικόνων της, η οποία ευρίσκετο τότε στο οικονομείο και έδειξε το θαύμα, η λεγομένη Οικονόμισσα, υπάρχει ακόμα εκεί και μπροστά εις αυτήν την εικόνα και θαύματα πολλά έχουν γίνει και με ιδιαιτέρα ευλάβεια οι μοναχοί απευθύνουν τις ευχαριστίες τους· πολλές φορές φάνηκε να ευλογεί και να πληθύνει τα υποστατικά και τις διάφορες ύλες και ανάγκες της Μονής.

Αυτά είναι, εν ολίγοις, που σας ενθύμισα και τα οποία γνωρίζετε και σεις. Περισσότερο όμως τώρα να στρέψετε την προσοχή σας και τον σεβασμό σας σε τούτο, ότι δηλαδή, αν και υπάρχουν εδώ τυπικά και διάφοροι ευλαβείς γέροντες, μυστηριωδώς για όλους μας και για ένα έκαστον, ο μέγας Γέρων και προστάτης και ηγούμενος και πνευματικός πατήρ, είναι ο οσιώτατος πατήρ ημών Αθανάσιος, ο οποίος είναι ο συνεχιστής, προνοητής του τόπου τούτου, για να μην ειπούμε και όλου του ανατολικού μοναχισμού.

Ταις αυτού αγίαις πρεσβείαις και της Πανάχραντου Δεσποίνης ημών Θεοτόκου, Κύριε Ιησού Χριστέ ο Θεός ελέησον και σώσον ημάς. Αμήν.

(Γέροντος Ιωσήφ, Διδαχές από τον Άθωνα, εκδ. Ι. Μ. Μ. Βατοπαιδίου, σ. 93-99).